

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการย้ายถิ่นฐานของบุคลากรทางการแพทย์ในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการโยกย้ายถิ่นฐานของบุคลากรทางการแพทย์ และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการโยกย้ายถิ่นฐานของบุคลากรทางการแพทย์ โดยงานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประชากรศาสตร์ รวมถึงสถานะการย้ายถิ่นฐานจากการรวบรวมของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยใช้ชุดข้อมูลระดับย่อย (Micro Data) เกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชากร โดยกลุ่มตัวอย่างจำกัดการศึกษาเฉพาะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุข โดยการศึกษาจะใช้รหัสอาชีพ (ISCO 08) ตามมาตรฐานของสำนักงานสถิติ อันประกอบไปด้วยหมวด 22 ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ และเพื่อให้การศึกษาแสดงถึงการย้ายถิ่นฐานที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาปกติของบุคลากรทางการแพทย์ ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการย้ายถิ่นฐานในช่วงก่อนการเกิดโรคระบาดโควิด 19-โดยช่วงระยะเวลาการศึกษาใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2562 โดยมีจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 11,120 ตัวอย่าง นอกจากนี้ยังได้มีการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับทางการแพทย์ในระดับจังหวัดจากแหล่งอื่นๆเพิ่มเติมเพื่อเป็นตัวแปรควบคุม (Control Variables) ในแบบจำลอง

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาพฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานของบุคลากรทางการแพทย์ ใช้สถิติเชิงพรรณาร่วมกับค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ร้อยละ และตาราง ในส่วนของการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการย้ายถิ่นฐานของบุคลากรทางการแพทย์ ใช้แบบจำลองทฤษฎีแรงดึงดูด (Gravity Model) และสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้แบบ Pooled Data Regression และใช้การประมาณค่าแบบจำลองแบบโลจิสต์ (Logistic Regression) และแบบจำลองโพรบิต (Probit Regression)

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรส ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือน จบระดับปริญญาตรี มีค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือน เท่ากับ 29,414.21 บาท และมีค่าล่วงเวลาเฉลี่ยต่อเดือน เท่ากับ 1,886.90 บาท จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 11,120 ตัวอย่าง มีบุคลากรทางการแพทย์ที่โยกย้ายถิ่นฐานเพียง 56 ตัวอย่าง คิดเป็น ร้อยละ 0.5 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด และเมื่อพิจารณาจากลักษณะการย้ายถิ่นฐานมีการย้ายถิ่นฐานสู่ความเป็นเมืองมากกว่าชนบท ในด้านรูปแบบการย้ายถิ่นฐาน โดยส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นฐานมาเพียงคนเดียว

จากการศึกษาแบบจำลองโลจิสต์ และแบบจำลองโพรบิต พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นฐานของบุคลากรทางการแพทย์ ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล คือ สถานภาพการสมรส และค่าจ้าง 2) ปัจจัยทางด้าน

เศรษฐกิจของจังหวัดปลายทาง คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดต่อประชากร และ 3) ปัจจัยทางด้านสาธารณสุขของจังหวัดปลายทาง คือ จังหวัดที่มีโรงเรียนแพทย์

เนื่องจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นฐานของบุคลากรทางการแพทย์ โดยส่วนใหญ่เป็นปัจจัยส่วนบุคคล และหากปัจจัยเชิงเศรษฐกิจของจังหวัดปลายทางดีก็สามารถส่งแรงดึงดูดต่อการย้ายถิ่นฐาน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถ้าสามารถกระจายการพัฒนาให้แต่ละพื้นที่พื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดี หรือมี ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดที่สูงขึ้น ก็จะส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นฐาน ในพื้นที่ห่างไกลหรือขาดความเจริญทางเศรษฐกิจ รัฐอาจจูงใจโดยมีการจ่ายค่าตอบแทนเพิ่มเติมเพื่อดึงดูดบุคลากรทางการแพทย์ให้ไปอยู่ ดูแล ทำงานบริการประชาชนในพื้นที่นั้น เพื่อช่วยเพิ่มจำนวนบุคลากรทางการแพทย์ให้ครอบคลุม ตอบสนองกับความต้องการรับบริการทางสุขภาพที่เพิ่มมากขึ้น ตามปัจจัยด้านโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชากรให้มีความเท่าเทียมกันระหว่างภูมิภาคได้ดียิ่งขึ้น

Abstract

This research aimed 1) to study the migration behavior of healthcare workers; and 2) to study the factors affecting the migration of medical personnel. This research used demographic-related data, including internal migration status from the collection of the National Statistical Office (NSO). The scope of the study consisted of health professional in chapter 22 with occupation code (ISCO 08) according to the standards of the Bureau of Statistics. The study period used data from 2016-2019 (the pre-COVID 19 epidemic) with a total of 11,120 samples in order to show the migration of healthcare workers during the normal period. Secondary data related to economic, social, and medical infrastructure at the provincial level were also collected from additional sources as control variables in the model.

Descriptive statistics, including Mean, Frequency, Percentage and Tables, were used to describe the migration behavior of healthcare personnel. Pooled Data in Logistic Regression is used to study factors affecting the migration of healthcare workers in Gravity Model.

The findings indicated that most of the samples were married, female, not head of the household, holding a bachelor degree. The average wage per month was 29,414.21 baht and the average overtime pay per month was 1,886.90 baht. Only 0.5 % of the total samples were migrated. There were more migration towards urbanization than rural areas. The majority of moving pattern was moving alone.

From the Logit model study, it was found that factors affecting the decision to relocate medical personnel were 1) personal factors; marital status and wages, 2) economic factor of the destination province, which was Gross Provincial Product per capita, and 3) the public health factor of the destination province, that had a medical school.

Due to factors affecting the decision to relocate healthcare workers were personal factors. And if the economic factors of the destination province are good, it can attract more migrants. In remote areas or lack of economic prosperity, government may incentivize with additional compensation to attract medical personnel to live and serve people in that area. It can help reduce disparities in access to healthcare service to have better equality between regions, and respond to the growing demand according to the changing demographic factor.